

PERMANENTNÁ FORMÁCIA ABSOLVENTOV TEOLOGICKÝCH FAKÚLT

prof. PhDr. Jaroslav Coranič, PhD.

TÉMA III: LIKVIDÁCIA GRÉCKOKATOLÍCKEJ CIRKVI A GRÉCKOKATOLÍCKEJ VYSOKEJ ŠKOLY BOHOSLOVECKEJ

Politické udalosti vo februári roku 1948 znamenali aj začiatok spustenia procesu likvidácie Gréckokatolíckej cirkvi v Československu, tým pádom aj likvidácie Gréckokatolíckej vysokej školy bohosloveckej. Odkedy komunisti prevzali štátnu moc, kňazský seminár sa stal centrom ich záujmu. Biskup P. Gojdič ešte pred tzv. Prešovským soborom rozhodol, že vysväti za kňazov bohoslovcov piateho ročníka ešte pred obvyklým júnovým termínom, a to vo februári roku 1950. Až do legalizácie cirkvi po Pražskej jari v roku 1968 to bolo posledné verejné kňazské svätenie gréckokatolíckych bohoslovcov. S blížiacim sa dátumom likvidácie gréckokatolíckej cirkvi biskup P. Gojdič rozhodol, že je potrebné vysvätiť aj bohoslovcov štvrtého ročníka. Biskup P. Gojdič svojim bohoslovcom pri pravidelných návštevách akadémie prorocky zdôrazňoval v posledných rokoch svojej služby: „Blížia sa ťažké časy, doba prenasledovania. Slúžte Pánovi za každých okolností – *importune, opportune. Ale hlavne vás prosím, zostaňte verní svätej katolíckej cirkvi do posledného dychu svojho života, hoci budete bez reverendy aj v montérkach, len zostaňte verní*“.

Život a prednášky v seminári „normálne“ pokračovali až do 10. apríla 1950. V noci z 10. na 11. apríla 1950 však komunistická bezpečnosť urobila prehliadku seminára a následne za jeho rektora vymenovala bývalého gréckokatolíckeho, teraz už pravoslávneho kňaza Antona Havrillu. Pôvodne vedenie seminára bolo internované, neskôr uväznené. Do väzenia odviekli rektora seminára ThDr. Vasil'a Hopka, dekana akadémie ThDr. Miróna Podhájeckého a špirituála Ivana Ljavinca. Podobne dopadli skoro všetci profesori.

Keď nové pravoslávne vedenie 20. apríla 1950 vyhlásilo, že seminár sa stáva pravoslávnym, bohoslovci sa prezliekli do civilného oblečenia a opustili ho. Bezpečnosť sa snažila všetkých bohoslovcov priviesť naspäť, no podarilo sa jej chytiť iba dvoch. Po „sobore“ sa preto začal „nový lov“ na seminaristov, tentoraz s „úspešnejším“ výsledkom, keďže 20 seminaristov bolo k 20. máju 1950 zatknutých a izolovaných v prešovskej väznici. Bohoslovci boli novým vedením seminára osobne predvolávaní a presvedčovaní, aby sa opäť sa vrátili „k viere predkov“. Traja bohoslovci napokon súhlasili s ich „presvedčovaním“, avšak preto, lebo zamýšľali opustiť seminár a chceli si zvoliť inú profesiu. Rektor A. Havrila sľúbil seminaristom, že vláda zaplatí za ich vzdelanie v pravoslávnom seminári v Prahe, avšak neuspel. Aj keď bohoslovci boli z väzenia nakoniec prepustení, o 2 týždne boli opäť zatknutí a následne autobusom prevezení do sústredovacieho kláštora v Hlohovci. Po dvoch mesiacoch pobytu v Hlohovci boli seminaristi a mladší kňazi povolaní k výkonu základnej vojenskej služby v Pomocných technických práporoch (tzv. PTP táboroch, alebo aj Vojenských táboroch nútených prací) na tri a pol roka. Po prepustení mohli vykonávať iba manuálne práce, a taktiež sa nesmeli vrátiť domov.

Na tzv. Prešovskom sobore, ktorý sa uskutočnil 28. apríla 1950 v Prešove, bola gréckokatolícka cirkev štátnou mocou administratívno-byrokratickým spôsobom násilne zlikvidovaná a následne včlenená do Pravoslávnej cirkvi. Gréckokatolícka vysoká škola bohoslovecká v Prešove tak týmto dátumom de facto ukončila svoju činnosť na dlhých 40 rokov.

Dňa 14. júla 1950 boli vládnym nariadením č. 112/1950 o bohosloveckých fakultách násilne zatvorené všetky diecézne semináre a rehoľné vysoké školy bohoslovie, všetko katolícke bohoslovecké štúdium na Slovensku sa sústredilo na Rímskokatolíckej cyrilometodejskej bohosloveckej fakulte v Bratislave. Samozrejme o gréckokatolíckej bohosloveckej fakulte vo vládnom nariadení už nebolo ani zmienky, naproti tomu sa zriadila Pravoslávna bohoslovecká fakulta v Prahe, na ktorej sa sústredilo všetko bohoslovecké štúdium pravoslávnej cirkvi na celom území Československa (neskôr sa fakulta premiestnila do Prešova, istý čas sídlila aj v priestoroch bývalej Gréckokatolíckej vysokej školy bohosloveckej, neskôr v priestoroch bývalého gréckokatolíckeho sirotinca).

Mnohí (už „bývalí“) gréckokatolícki bohoslovci boli, ako už bolo uvedené vyššie, internovaní v PTP práporoch. Život v nich bol veľmi ťažký, bohoslovci museli pracovať v kameňolomoch, lesoch, letiskách, na stavbách ciest a železníc, či rôznych budov, v daždi alebo snehu 9 až 12 hodín denne. Príslušníci komunistickej bezpečnosti, ozbrojení automatickými puškami, privádzali brigádnikov do tábora, kde sa unavení a zničení fyzickou prácou, museli ešte zúčastňovať na 2 – 3 hodinových preškoľovacích prednáškach o marxizme-leninizme. Zlá strava, ťažká fyzická práca a aj povinné ideologické kurzy zničili zdravie mnohých kňazov a seminaristov. Ak bol niekto pristihnutý, že spí, strážcovia do nich hádzali rôzne

predmety alebo ich prinútili behať okolo budovy za trest. Seminaristov nešetrili od pripomienok o ich „hlúposti“ za to, že sa „netransformovali“ na pravoslávnej teologickej fakulte v Prahe, obviňovali ich za „špionáž“ pre Vatikán a ich „vzdorovitost“ v preškolovaní do „demokratického ľudového režimu“.

V rokoch 1950 – 1968 pôvodná budova bohosloveckej školy a kňazského seminára pripadla viacerým majiteľom. Postupne tu napr. sídlila pobočka firmy Křížik, n. p., prešovský Mäsokombinát, či riaditeľstvo Československej autobusovej dopravy v Prešove. V pôvodnej budove gréckokatolíckeho seminára sa po presťahovaní z Prahy na istý čas usídlila aj Pravoslávna bohoslovecká fakulta. Pôvodná historická budova seminára následne pripadla riaditeľstvu podniku Reštaurácie a jedálne, v roku 1961 ju napokon zaujala Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach so sídlom v Prešove.

Začiatkom 70. rokov MsNV v Prešove rozhodol, že na tomto mieste „je potrebné“ postaviť novú budovu Divadla Jonáša Záborského. Na základe tohto rozhodnutia bola v priebehu druhej polovice roka 1973 a prvej polovice roka 1974 bývalá budova gréckokatolíckej Vysoké školy bohosloveckej a seminára zbúraná. V júni roku 1974 už bola na tomto mieste začatá stavba nového divadla.

ÚLOHA:

Predstavenie udalostí likvidácie Gréckokatolíckej vysokej školy bohosloveckej v Prešove komunistickým režimom v kontexte likvidácie Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v roku 1950.

LITERATÚRA:

AGAP, Bežná agenda, Spisy, r. 1949, inv. č. 465, sign. 2330.

CORANIČ, J.: *Z dejín gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku*. České Budějovice 2014, s. 405.

DANCÁK, F.: V Prešove otvorená Gréckokatolícka bohoslovecká fakulta. In: *Slovo*, roč. 23 (1991), č. 1, s. 8.

JANHUBA, F.: Řeckokatolícká církev v době Husákovy totality a po převratu v roce 1989. In: *Theologos. Teologická revue GkBF PU v Prešove*. 2001, roč. 3, č. 3, s. 6.

Kol. autorov: *Súpis pamiatok na Slovensku*, zväzok druhý, K – P. Bratislava : Obzor 1968, s. 558.

KUBINYI, J.: *The History of Prjašiv Eparchy*. Romae 1970, s. 179 – 180.

KUČERA, M.: História prešovského gréckokatolíckeho seminára. In: *Gréckokatolícky kňazský seminár biskupa Petra Pavla Gojdiča v Prešove*. Prešov: Spolok biskupa Petra Pavla Gojdiča, 1996, s. 15 – 16.

LACA, P.: *Z dejín kňazského seminára v Prešove*. Prešov 2009, s. 55.

MAREK, P. – BUREHA, V.: *Pravoslavní v Československu v letech 1918 – 1953*. Brno : CDK 2008, s. 421.

ŠTURÁK, P.: *Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi v Československu v rokoch 1945 – 1989*. Prešov : Petra 1999, s. 173.

ŠTURÁK, P.: Dejinný prierez Gréckokatolíckeho kňazského seminára v Prešove a biskup Pavol Gojdič. In: *Theologos. Teologická revue GBF PU v Prešove*. Prešov: Petra, 2000, roč. 2, č. 4, s. 24.

ŠTURÁK, P.: Intelektuálna a duchovná formácia budúcich kňazov gréckokatolíckej cirkvi v Prešove od roku 1880 do súčasnosti. In: Kónya, P. (ed.): *Univerzita v kontexte zmien*. Prešov 2014, s. 242.

VAŠKO, V.: *Dům na skále 2. Církev bojující 1950 – květen 1960*. Praha: Kostelní Vydří : Karmelitánské nakladatelství 2007, s. 213.

Vládne nariadenie zo dňa 14. júla 1950 o bohosloveckých fakultách. In: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1950/112/19500726.html>.
